

Lahden seudun Kierrätyspuisto YVA

Hankealueiden metsäkanalintuselvitys 2019

Tässä raportissa esitetään Päijät-Hämeen Jätehuolto Oy:n toimeksiannosta tekemäni metsäkanalintuselvityksen tulokset kierrätyspuistohankkeen neljällä paikkavaihtoehdolla Hollolassa (VE1) ja Orimattilassa (VE2, VE3 ja VE4). Kanalintuselvitys tehtiin metsojen pääsoidinaikaan huhtikuun jälkipuoliskolla 13.-30.4.2019. Raportissa on esitetty myös muut havaitut lintulajit tutkimuskohteittain.

Sisällysluettelo

1. Tutkimusalue	2
2. Tutkimusmenetelmä	2
Havainnointi maastossa	2
Äänet	2
Ulostteet	3
Elinympäristöt	5
3. Selvitystulokset	5
3.1 Yhteenveto	5
3.2 Aluekohtaiset tulokset	6
VE1 Hollolan Kehätie	6
VE2 Orimattilan Marjasuo	10
VE3 Orimattilan Matomäki	13
VE4 Orimattilan Loukkaanmäki	17

Liitteet

- Liite 1** VE1-alueen lajihavainnot paikannettuna, luottamuksellinen
- Liite 2** VE2-alueen lajihavainnot paikannettuna, luottamuksellinen
- Liite 3** VE3-alueen lajihavainnot paikannettuna, luottamuksellinen
- Liite 4** VE4-alueen lajihavainnot paikannettuna, luottamuksellinen

1. Tutkimusalue

Tutkimusalue koostui neljästä kierrätyspuiston sijaintipaikkavaihtoehdosta.

VE1 Hollolan Kehätie

VE2 Orimattilan Marjasuo

VE3 Orimattilan Matomäki

VE4 Orimattilan Loukkaanmäki

Kartat kierrätyspuiston sijaintipaikkavaihtoehdoista löytyvät tammikuussa 2019 julkaistusta YVA-ohjelmasta sekä osoitteesta www.lahdenseudunkiertatyspuisto.fi.

2. Tutkimusmenetelmä

Kanalintuselvitys on pyritty tekemään BirdLife Suomen ohjeiden mukaan. Selvityksessä on käytetty kartoitusmenetelmää. Alueen kanalinnut on kartoitettu systemaattisesti kaksi/kolme kertaa huhtikuun jälkipuoliskolla (13.-30.4.2019). Havainnointipäivänä havainnointi alkoi viimeistään auringon noustessa ja kulloinkin tutkittava alue kierrettiin kävellen.

Ennen maastokäyntejä alueeseen on tutustuttu kartan ja ilmakuvien avulla etukäteen ja potentiaaliset metsopaikat on paikannettu. Maastossa havainnointi on keskittynyt näille alueille. Ennakovalmisteluista huolimatta ensimmäinen käynti kohteessa menee usein paikkaan tutustuessa ja opiskelussa. Toisella käynnillä on tehty täsmäiskuja parhaiksi havaituille paikoille metson soidinpaikkojen löytämiseksi.

Havainnointi maastossa

Näköhavaintojen lisäksi kanalinnut voi määrittää myös äänten ja ulosteiden perusteella. Lisäksi elinympäristö antaa viitteitä siitä mikä laji on kyseessä.

Äänet

Metso on haastava kartoitettava koska soidinääni ei kuulu kauaksi ja metsot ovat soidinpaikoilla hyvin arkoja ja varovaisia. Useimmiten ne havaitsevat kartoittajan ennen kuin kartoittaja ne. Soidinpaikka on vaikea löytää koska lintujen äänet eivät kuulu kauas, vain joitakin kymmeniä metrejä, maksimissaan sata metriä. Häiriön havaitessaan metsot vaikenivat ja jähmettyvät paikoilleen ja ovat hyvin vaikeita havaita suuresta koostaan huolimatta. Hyvin tyypillinen metsohavainto on, että linnusta näkyy vain vilahdus, kun se pakenee ryminällä lentoon. Tutkimuskohteilla on kyse pienistä metsokannoista, jotka koostuvat 1-2 koirasta ja muutamasta naaraasta. Yksinäinen koiras saattaa soidintaa missä vaan, joten sen löytäminen on haastavaa.

Teeren soidinpulina on helppo havaita ja se kantaa kauas, hyvällä säällä useita satoja metrejä. Tämän vuoksi sen tarkka paikallistaminen on usein vaikeaa. Selvityskohteissa havaittiin yksittäisiä tai muutamia

koiraita yhdessä soitimella. Yksinäiset koiraat saattavat liikkua paikasta toiseen ja soidintaa missä vaan, vaikka puunlatvassa.

Pyyn vihellys on helppo tunnistaa. Pyyt liikkuvat pareittain ja niillä ei ole mitään joukkosoidinta metson ja teeren tapaan.

Ulosteet

Kanalintujen ulosteet on helppo tunnistaa. Metson uloste on iso, noin sormen mittainen ja paksuinen pötkylä, jossa on männynneulasia. Pyyn uloste on noin reilun sentin mittainen. Teeren uloste on kooltaan metson ja pyyn puolivälistä, lähempänä pyyn kokoa. Ulosteet maatuvat nopeasti kevään/kesän aikana, joten maastosta löytyneet jätökset ovat menneen talven tuotoksia.



Kuva 1. Pyyn uloste vasemmalla, metson oikealla (kuva hankealueelta VE1). Teeren uloste on kooltaan näiden noin puolivälistä. Metson ulosteen tunnistaa helposti sulamattomista männynneulasista.

Metson kohdalla ulosteet on usein helpoin tapa todeta metsojen esiintyminen alueella. Metsot käyttävät talvisin pääravintonaan männyn neulasia ja osa neulasista tulee sulamattomina ulosteen mukana pois. Metson ulosteet on helppo tunnistaa näiden neulasten avulla. Ulosteita löytyy mm. ruokailuun käytettyjen mäntyjen, hakomismäntyjen, alapuolelta ja läheisyydestä. Suosituimmat ruokailupuut voi tunnistaa koska niiden latvat näyttävät harvoilta, vähäneulasilta ja syödyiltä.

Teeri ja pyy syövät talvisin lehtipuiden lehtien silmuja, etupäässä koivujen.



Kuva 2. Hakomismänty keskellä. Latvasta on syöty lähes kaikki neulasen. Kuva hankealueelta VE1.

Elinympäristöt

Kanalinnut suosivat erilaisia ympäristöjä ja niiden perusteella voi myös arvioida kanalintujen esiintymistä alueilla. Metso suosii luonnontilaisia männiköitä, usein niillä on pieniä avokallioita ja suojausampia notkelmia. Teeri suosii sekametsiä mistä löytyy lehtipuita, varsinkin koivuja. Pyy viihtyy samanlaisissa paikoissa kuin teeri, mutta suosii aukkojen ja metsäteiden reunoja, purojen ja ojien varsia.

3. Selvitystulokset

3.1 Yhteenveto

Metso, teeri ja pyy havaittiin kaikilla tutkimuskohteilla.

Metsoja havaittiin VE1, VE3 ja VE4 alueilla joitakin (2-5) yksilöitä. Näillä alueilla on vakituinen pieni kanta, joka sinnittelee olemassaolostaan hakkuiden puristuksessa. VE4 alueelta löytyi soidinpaikka, koiras ja kaksi naarasta. VE2 alueella havaittiin ainoastaan metson ulosteita yhdessä pisteessä, ja kyseessä lienee ennemminkin satunnainen kulkija kuin vakituinen alueen asukki.

Teeriä havaittiin soitimella jokaisessa kohteessa. Kyseessä oli yksinäisiä tai muutamia sodintavia koiraita samalla alueella. Pienet teerensoitimet ovat tyypillinen ilmiö Etelä-Suomessa missä teerikanta on harva ja elinalueet ovat pirstoutuneet metsähakkuiden myötä. Selvityskohteissa ei ollut suuria teerien soidinpaikkoja, joissa useita koiraita kokoontuu kilvoittelemaan naaraista jollekin aukealle paikalle (pelto, suo, hakkuuaukea, järven jää).

Pyitä oli kaikilla alueilla joitakin pareja.

Suomen uuden lintujen uhanalaisluokituksen (2019) mukaan metso on luokiteltu alueellisesti uhanalaiseksi ja pyy vaarantuneeksi (VU).

Lisäksi tutkimusalueilla havaittiin seuraavat uhanalaiseksi luokitellut lintulajit:

Erittäin uhanalaiset (EN)

hömötiainen VE1, VE2, VE3, VE4
viherpeippo VE2

Vaarantuneet (VU)

töyhtötiainen VE1, VE2, VE3, VE4

Silmälläpidettävät (NT)

kanahaukka VE1
taivaanvuohi VE1
käenpiika VE1
närhi VE1, VE2, VE3, VE4

Raportin liitteissä 1 - 4 ovat 13.-30.4.2019 tehdyt maastohavainnot paikannettuina.

3.2 Aluekohtaiset tulokset

VE1 Hollolan Kehätie



Kuva 3. VE1-alueen metsät ovat Kivikallion varsin luonnontilaisella kalliomännikköalueella.

Alueen kuvaus

Linnustollisesti lajirikkain ja monipuolisin alue tutkimuskohteista. Alueen keskellä on iso hakkuualue, jossa kasvaa eri-ikäistä kuusi/koivu/mäntytaimikkoa. Syksyn ja talven aikana on tehty lisää hakkuita. Länsilounaisreunalla on varsin luonnontilaista kalliomännikköä ja rehevimmissä painanteissa kuusikkoa. Alueen pohjois- ja itäreunalla, Melkkaanojan varressa, on kuusivaltaista metsää, paikoin varsin luonnontilaistakin.

Havainnointipäivät

13.4.2019 5.50-12.30 sää: +3, tyyntä, pilvisyys 8/8, näkyvyys >20 km

23.4.2019 4.45-10.30 sää: +6, tyyntä, pilvisyys 0/8, näkyvyys >20 km

30.4.2019 5.10-10.20 sää: +6, tyyntä, pilvisyys 8/8, näkyvyys > 20 km

Metso

Alueella on joitakin metsoja, kaksi koirasta näkyi 13.4.2019. Ulosteita löytyi useasta paikasta metsolle sopivasta maastosta Kivikallion itäreunalta ja siitä kaakkoon olevilla kallioilta Hiedasmäelle asti. Samalla alueella on myös useita hakomismäntyjä.

13.4. koiras lähti lentoon Kivikallion kaakkoiskulmasta pohjoiseen

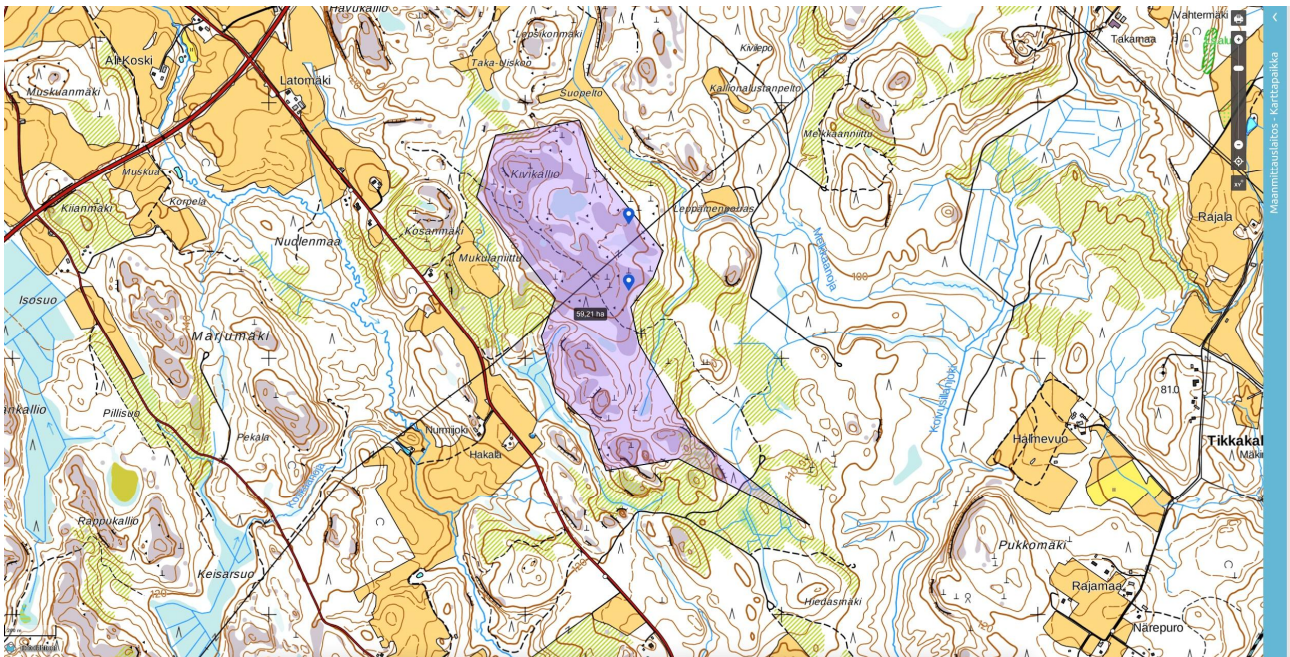
13.4. koiras lähti lentoon alueen itäreunalta Melkkaanojan metsäautotien päästä ja lensi Pukkomäen suuntaan

13.4. sopivan näköisellä soidinpaikalla oli 1-2 metson jälkiä lumella

23.4. soidinpaikkaa ei löytynyt Kivikallion itäreunalta kovasta etsinnästä huolimatta. Havaintojen perusteella se on todennäköisin paikka soidinpaikalle alueella.



Kuva 4. Tutkimusalueen VE1 metsohavainnot ilmakuvalla. Suurissa ympyröissä on useampi havainto lähekkäin.



Kuva 5. VE1-alueen metsoalue rajattu karkeasti kartalle alueelta löytyneiden ulosteiden perusteella. Mahdolliset soidinpaikat merkitty.

Teeri

13.4. yksinäinen soidintava koiras. En pystynyt paikallistamaan tarkasti, mutta mahdollisesti jossain Leppäinenporras pellon liepeillä

23.4. soidintava koiras kaukana kaakossa, en pystynyt paikallistamaan tarkemmin

23.4. soidintava koiras mahdollisesti jossain Mukulanitun lähetyvillä

23.4. 2 naarasta nousi lentoon alueen keskellä olevan hakkuun koilliskulmasta

30.4. soidintava koiras kuului jostain kaukaa lounaasta, en pystynyt paikallistamaan

30.4. naaras hakkuun keskellä olevassa metsäsaarekkeessa, etsimässä pesäpaikkaa?

Pyy

Alueella on 3-4 reviiä.

13.4. viheltävä alueen eteläreunassa

13.4. kaksi yksilöä, ilmeinen pari alueen keskellä

23.4. ulosteita Kivikallion itäreunalla

30.4. viheltävä alueen pohjoisreunassa Melkkaanojan varressa

Muista lintulajeista havaittiin VE1-alueella yhteensä 33 lajia, joista uhanalaisia 6.

Erittäin uhanalainen (EN)

Hömötiainen 4 reviiriä

Vaarantuneet (VU)

Töyhtötiainen 8 reviiriä joista 7 Kivikallion alueella

Silmälläpidettävät (NT)

Kanahaukka 13.4., vanha lintu lennossa alueen kaakkoiskulmassa, alueen pohjois-itäreunalla on kanahaukalla sopivaa pesimäkuusikko. Pesää en löytänyt, omien havaintojen perusteella alueella on ollut kanahaukan reviiri jo vuosia.

Taivaanvuohi 2 reviiriä, 23. ja 30.4. kaksi soidintavaa hakkuuaukean päällä

Käenpiika 30.4. 2 laulavaa hakkuuaukealla

Närhi 3 reviiriä

Muut alueella havaitut lintulajit, ylimuuttavia ei ole huomioitu

metsäviklo 1 reviiri

sepelkyyhky

palokärki 2 reviiriä

harmaapäätikka 1-2 reviiriä

käpytikka 5 reviiriä

pohjantikka 1 reviiri, 23.4. rummattava pari Kivikallion itäreunassa ja 30.4. pari pesäkololla

metsäkirvinen

peukaloinen 8 laulavaa

rautiainen

punarinta

laulurastas

punakylkirastas

kulorastas

räkättirastas

mustarastas

tiltalti

hippiäinen

sinitiainen

talitiainen

kuusitiainen

puukiipijä

isolepinkäinen innokkaasti laulava lintu hakkuulla 13.4.

korppi

peippo

vihervarpunen

punatulkku

keltasirkku

VE2 Orimattilan Marjasuo



Kuva 6. VE2-alueen keskellä on pieni kaistale luonnontilaista metsää, Soidinsuon ympäristössä kasvaa kunnon kuusikkoa, jossa viihtyi pyypari.

Alueen kuvaus

Linnustollisesti huonoin alue tutkimuskohteista. Alue jää vanhan Helsingintien (140) ja Helsinki-Lahti rautatien väliin. Alueen pohjoisosa on suurelta osin hakattu ja se kasvaa eri-ikäistä koivu- ja kuusitaimikkoa. Talven aikana on tehty myös uusia hakkuita. Suuri hakkuu on myös alueen kaakkoiskulmassa. Hakkuiden väliin jää pieni metsäkaistale, jonka paikannimissä ovat Soidinmäki ja Soidinsuo, muistoja menneiltä ajoilta. Soidinmäki viittaa metson soidinpaikkaan. Alue on edelleen metsolle sopivaa ympäristöä mutta merkkejä metson vakituisesta esiintymisestä alueella ei löytynyt. Ainoastaan muutama uloste löytyi läheiseltä Hamperinkalliolta. Soidinsuo viittaa teeren soidinpaikkaan. Nykyisin suo on niin metsän sisällä ettei se enää sovellu teerensoitimeksi. Yksittäisiä teeriä oli soitimella alueen pohjoispuolella hakkuulla, eteläpuolella olevilla pelloilla ja itäpuolella puiden latvoissa.

Havainnointipäivät

14.4.2019 6.00-10.00 +3, tyyntä, pilvisyys 8/8, näkyvyys >20 km

29.4.2019 5.20- 10.00 +7, tyyntä, pilvisyys 2/8, näkyvyys > 20 km

Metso

Ei merkkejä vakituisesta metsokannasta, uloste löytyi Hamperinkallioilta mutta se viittaa enneminkin satunnaiseen kulkijaan kuin vakituiseen alueen asukkiin.



Kuva 7. VE2-alueella metson uloste löytyi Hamperinkalliolta. Ilmakuvasta hahmottaa kuinka tilkkumaiseksi alueen metsät on hakattu.

Teeri

14.4. yksittäisiä soidintavia koiraita Kaivantosuolla, Uudenpellonmäellä, Soidinsuolla ja Hamperinkallioiden pohjoispuolella missä myös naaras lennossa

14.4. ilmeisesti kaksi koirasta soitimella alueen kaakkoiskulmassa Takamaan hakkuulla missä myös kaksi naarasta

14.4. yhteensä 5-6 koirasta ja 3 naarasta. Ääntä kuului myös läheisen Tekemäjärven suunnasta. Siellä voisi olla mahdollinen soidinpaikka järven jäällä.

29.4. soidintava koiras eteläpuolen peltojen suunnasta

Pyy

Alueella on 3-4 reviiriä.

14.4. 3 samaan aikaan äänessä Soidinkallion länsireunalla

29.4. pari Soidinsuolla ja ulosteita Soidinmäen itäreunalla

Muista lintulajeista havaittiin VE2-alueella yhteensä 29 lajia, joista uhanalaisia 4.

Erittäin uhanalainen (EN)

Hömötiainen 4 reviiriä

Viherpeippo 1 reviiri

Vaarantuneet (VU)

Töyhtötiainen 3 reviiriä

Silmälläpidettävät (NT)

Närhi 1 reviiri

Muut alueella havaitut lintulajit, ylimuuttavia ei ole huomioitu

lehtokurppa

sepelkyyhky

palokärki 2 reviiriä

käpytikka 3 reviiriä

metsäkirvinen

peukaloinen

rautiainen

punarinta

laulurastas

punakylkirastas

räkättirastas

mustarastas

mustapääkerttu

tiltalti

hippiäinen

sinitiainen

talitiainen

kuusitiainen

puukiipijä

korppi

peippo

vihervarpunen

punatulkku

pikkukäpylintu

keltasirkku

VE3 Orimattilan Matomäki



Kuva 8. VE3-alueen metsät viihtyvät vaatimattoman näköisessä männikössä.

Alueen kuvaus

Alueen länsi- ja luoteisosassa on hiekkakuoppa ja kalliolouhos. Alue rajautuu pohjoisessa ja idässä avohakkuuseen. Alueen metsät ovat suurelta osin nuorta mänty- ja koivutaimikkoa. Alueen kaakkoiskulmassa on pieniä suuripuustoisempia metsälaikkuja.

Havainnointipäivät

16.4.2019 5.45-10.40 +3, tyyntä, pilvisyys 0/8, näkyvyys >20 km, auringon nousu 5.57

24.4.2019 4.50-9.50 +3, tyyntä, pilvisyys 0/8, näkyvyys > 20 km

Metso

Metsolle sopivaa ympäristöä on alueen keskellä, jossa on mäntyvaltaista metsää pienine kallioisine kumpareineen. Alue on niin pieni, ettei sinne montaa metsoa sovi. Rajauksen pohjoispuolella olevalla Huhmarmäellä ja Lakeasuolla saattaa olla metsolle sopivia alueita.

16.4. metsoja näkyi kaksi, koiras ja naaras, eri paikoissa

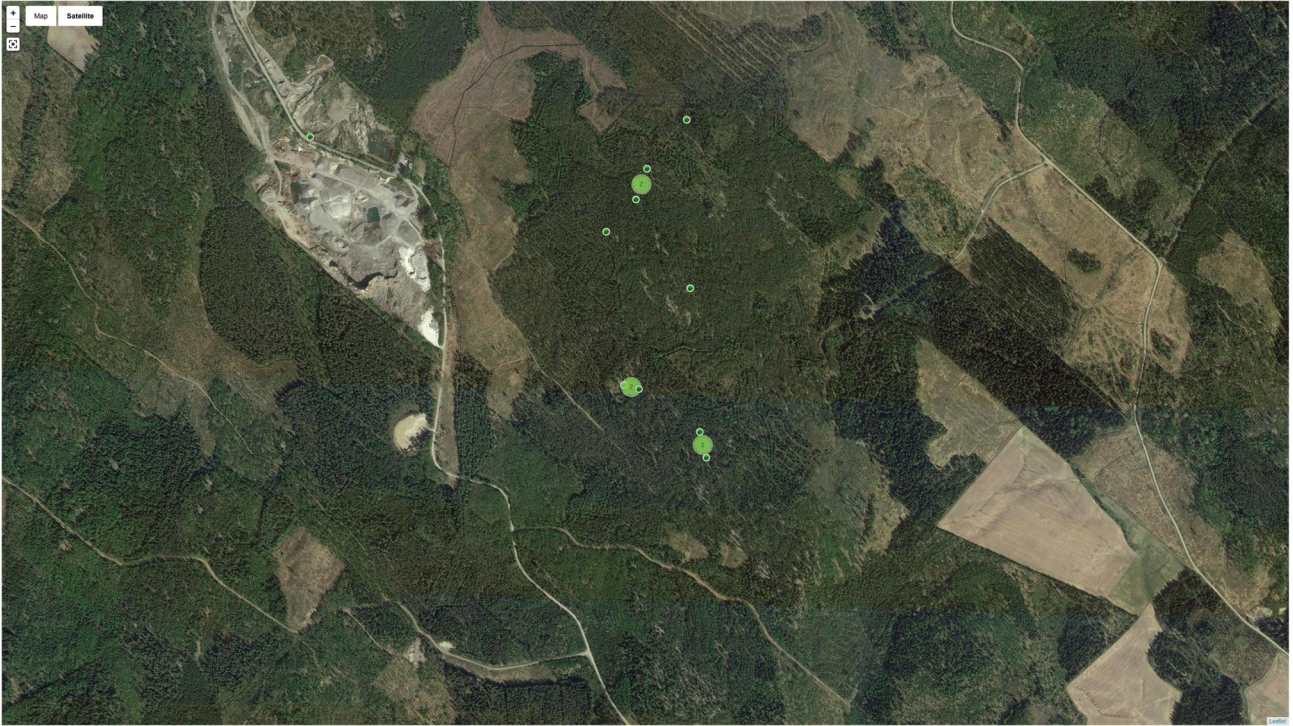
24.4. soidinpaikkaa ei löytynyt kovasta etsinnästä huolimatta, mahdolliset soidinpaikat esitetty kuvan 11. kartassa.

16. ja 24.4. ulosteita löytyi usealta paikalta, kaikkiaan kahdeksalta kallioalueelta

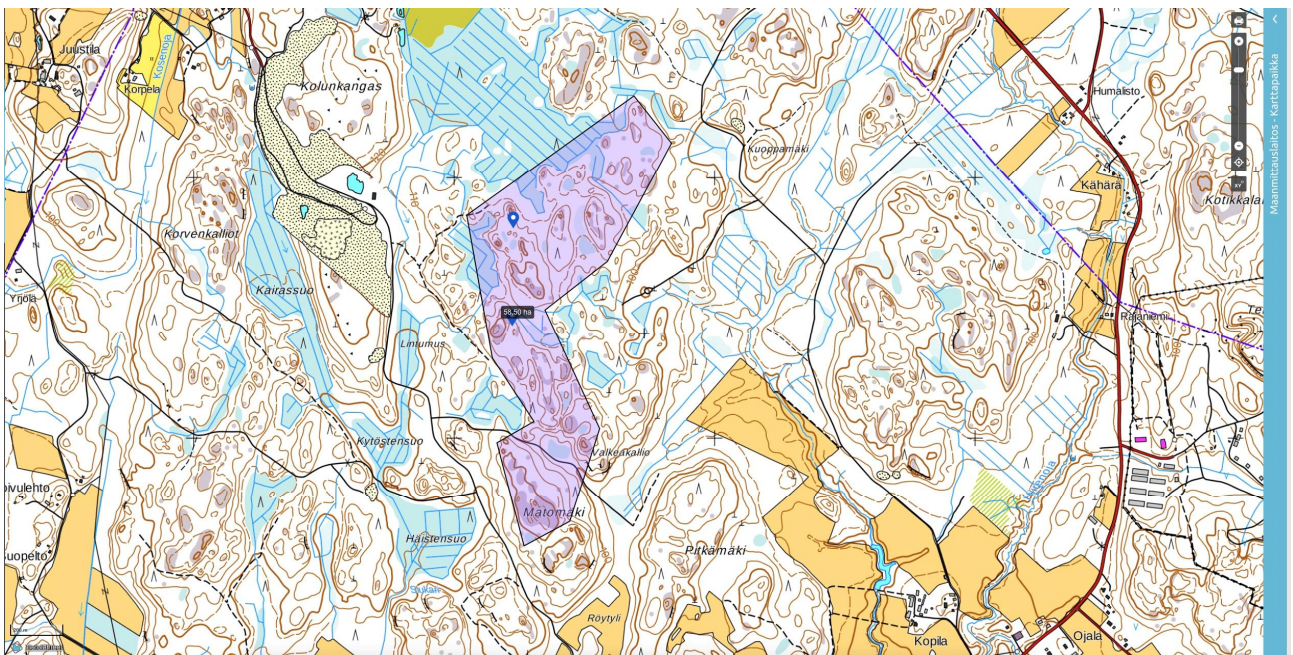
24.4. Valkeakalliolta löytyi koirasmetson jäänteitä, kasa sulkia ja höyheniä. Ilmeisesti oli jäänyt saaliiksi kiepistä talvella. Samassa paikassa oli myös paljon metson ulosteita.



Kuva 9. Koirasmetson jäänteet Valkeakalliolla



Kuva 10. VE3-alueen metsot ovat kalliisella männikköalueella. Suurissa ympyröissä on useampi havainto lähekkäin.



Kuva 11. Metsoalue rajattu karkeasti kartalle VE3-alueelta löytyneiden ulosteiden perusteella. Mahdolliset soidinpaikat merkitty

Teeri

16.4. ilmeisesti kaksi yksinäistä soidintavaa koirasta eri paikoissa alueen itäpuolella olevilla pelloilla

16.4. naaras lähti lentoon alueen keskeltä

Pyy

Alueella on noin 5 reviiriä.

Muista lintulajeista alueella havaittiin yhteensä 27 lajia, joista uhanalaisia 3.

Erittäin uhanalainen (EN)

Hömötiainen 2 reviiriä

Vaarantuneet (VU)

Töyhtötiainen 2 reviiriä

Silmälläpidettävät (NT)

Närhi 3 reviiriä

Muut alueella havaitut lintulajit, ylimuuttavia ei ole huomioitu

telkkä 2 paria kallioulouhoksen pohjalle muodostuneella lampareella

Kalalokki 2 lintua (pari?), kallioulouhoksen pohjalle muodostuneella lampareella

kurki ääntä itäpuolelta

sepelkyyhky

käpytikka 2 reviiriä

metsäviklo 2 reviiriä

metsäkirvinen

rautiainen

punarinta

laulurastas

punakylkirastas

kulorastas

räkättirastas

mustarastas

hippiäinen

sinitiainen

talitiainen

kuusitiainen

varis

korppi

peippo

vihervarpunen

punatulkku

keltasirkku

VE4 Orimattilan Loukkaanmäki



Kuva 12. Metson soidinpaikka VE4-alueella, koiras ja kaksi naarasta, kallioinen harjanne mäntykankaalla.

Alueen kuvaus

Alue rajautuu idässä Helsinki-Lahti moottoritiehen ja etelässä Luhtikyläntiehen (1631). Alueen keskellä on laaja hakkuualue, jossa kasvaa eri-ikäisiä taimikoita. Alueen länsireunalla on varsin luonnontilaista metsää, hieno rinnekuusikko ja kalliomänniköitä, joiden välissä rehevämpiä kuusisaarekkeita. Alueen itäreunalla on kalliomänniköitä.

Havainnointipäivät

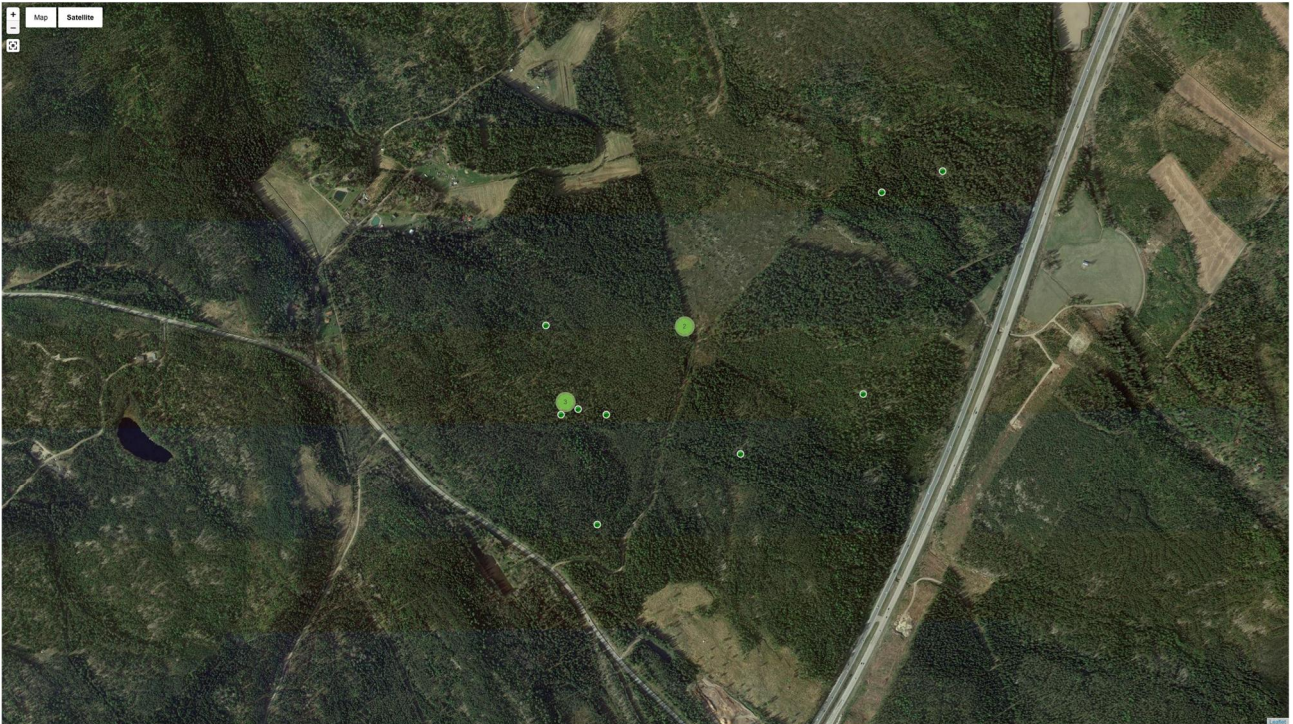
17.4.2019 5.45-10.40 +3, tyyntä, pilvisyys 0/8, näkyvyys >20 km, auringon nousu 5.54

28.4.2019 4.45-10.15 +5, tyyntä, pilvisyys 0/8, näkyvyys >20 km

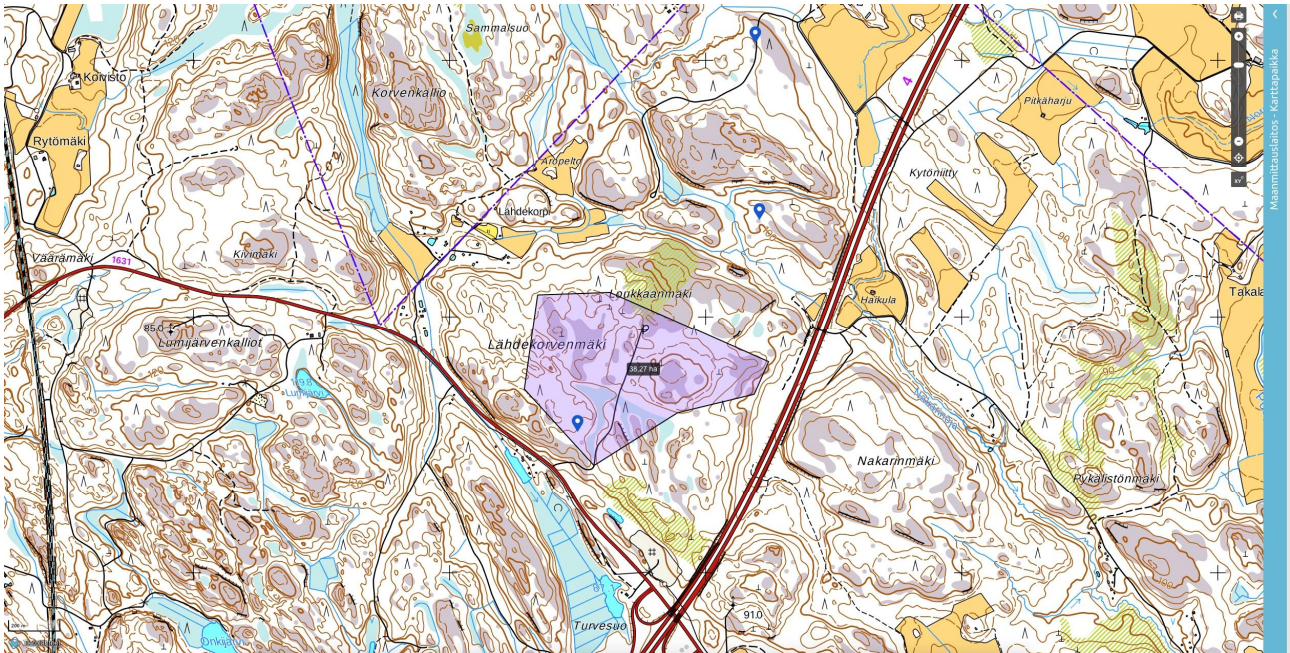
Metso

Soidinpaikan lisäksi muualla ei metsoja näkynyt mutta ulosteita löytyi usealta kallioalueelta Lähdekorvenmäeltä, alueen jakavan metsäautotien länsipuolelta ja kahdelta kallioalueelta tien itäpuolelta. Ulosteita löytyi myös Loukkaanmäeltä metsäautotieltä ja kallioilta. Metsolle sopivaa ympäristöä on alueen länsireunalla/lounaiskulmalmassa, jossa on mäntyvaltaisia pieniä kallioisia kumpareita. Alueelle ei montaa metsoa sovi ja löytynyt soidinpaikka on alueen rauhallisimmalla/parhaimmalla paikalla.

17.4. soidinpaikka, koiras ja kaksi naarasta alueen lounaiskulmassa, paikka merkitty kuvissa 13 ja 14.



Kuva 13. VE4-alueen metsohavainnot ilmakuvalla. Suurissa ympyröissä on useampi havainto lähekkäin. Soidinpaikka alimmaisena (pienen) pisteen kohdalla. Alueen eteläreuna Luhtikyläntien varresta on hakattu syksyn/talven aikana, se ei vielä näy ilmakuvassa.



Kuva 14. VE4-alueen metsoalue rajattu karkeasti kartalle alueelta löytyneiden ulosteiden perusteella. Soidinpaikka merkitty rajatun alueen alareunaan. Rajatun alueen pohjoispuolelta löytyi kahdesta paikasta (merkit) metson ulosteita.

Teeri

17. ja 28.4. soidintavat koiraat alueen keskellä hakkuuaukean etelä- ja pohjoisreunassa

Pyy

Alueella on noin 5 reviiriä joista 4 alueen pohjoisreunalla.

17.4. koiras alueen keskellä metsäsaarekkeessa

17.4. 1 viheltävä ja 1/1 alueen pohjoisreunassa

28.4. kolmessa paikassa alueen pohjoisreunassa

Muista lintulajeista alueella havaittiin yhteensä 24 lajia, joista uhanalaisia 3.

Erittäin uhanalainen (EN)

Hömötiainen 4 reviiriä

Vaarantuneet (VU)

Töyhtötiainen 3 reviiriä

Silmälläpidettävät (NT)

Närhi 1 reviiriä

Muut alueella havaitut lintulajit, ylimuuttavia ei ole huomioitu

sepelkyyhky

palokärki 1 reviiri

käpytikka 2 reviiriä

metsäviklo 1 reviiri

metsäkirvinen

rautiainen

punarinta

laulurastas

punakylkirastas

räkättirastas

kulorastas

mustarastas

hippiäinen

tiltalti

sinitiainen

talitiainen

kuusitiainen

korppi

peippo

punatulkku

keltasirkku